

Förtursförklaring i domstol

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2008/09:213 Förtursförklaring i domstol samt en motion som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen behandlas domstolschefens ansvar vid långsam handläggning. Vidare lämnas förslag till en ny lag om förtursförklaring i domstol. Förslaget syftar till att förbättra den enskildes möjligheter att påskynda handläggningen av ett mål eller ärende i domstol. En ansökan om förtursförklaring ska kunna göras beträffande alla typer av mål och ärenden i de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Marknadsdomstolen, Arbetsdomstolen och Patentbesvärsrätten. Om handläggningen av målet eller ärendet har oskäligt fördröjts, ska målet eller ärendet förklaras ha förtur i domstolen (förtursförklaring). Beslut om förtursförklaring ska avgöras av domstolschefen och inte kunna överklagas.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

I betänkandet finns en reservation (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Förtursförklaring i domstol	5
Propositionen	5
Motionen	5
Utskottets ställningstagande	6
Reservation	8
Förtursförklaring i domstol (s, v, mp)	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
Följdmotionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Förtursförklaring i domstol

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om förtursförklaring i domstol. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:213 och avslår motion 2008/09:Ju27.

Reservation (s, v, mp)

Stockholm den 1 september 2009

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidsson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Ulrika Karlsson i Uppsala (m), Elisebeht Markström (s), Johan Pehrson (fp), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Kerstin Haglö (s), Mehmet Kaplan (mp), Karin Nilsson (c), Kjell Eldensjö (kd) och Alice Åström (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 8 mars 2007 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att dels kartlägga domstolschefens skyldighet respektive möjlighet att agera vid långsam handläggning, dels analysera behovet av att förbättra den enskildes möjligheter att påskynda handläggningen, t.ex. genom att skapa ett särskilt förfarande som inleds med klagomål direkt till domstolschefen.

Utredningen, som antog namnet Utredningen om förtursförklaring, redovisade sitt uppdrag i betänkandet Förtursförklaring i domstol (SOU 2008:16). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/2114/DOM).

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet som lämnat förslaget utan erinran.

Med anledning av propositionen har en motion väckts. Förslaget i motionen återges i bilaga 1.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas domstolschefens ansvar vid långsam handläggning. Vidare lämnas förslag till en ny lag om förtursförklaring i domstol. Förslaget syftar till att förbättra den enskildes möjligheter att påskynda handläggningen av ett mål eller ärende i domstol. En ansökan om förtursförklaring ska kunna göras beträffande alla typer av mål och ärenden i de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Marknadsdomstolen, Arbetsdomstolen och Patentbesvärsrätten. Om handläggningen av målet eller ärendet har oskäligt fördröjts, ska målet eller ärendet förklaras ha förtur i domstolen (förtursförklaring). Beslut om förtursförklaring ska avgöras av domstolschefen och inte kunna överklagas.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Utskottets överväganden

Förtursförklaring i domstol

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om förtursförklaring i domstol och avslår en motion med begäran om avslag på propositionen.

Jämför reservation (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att en möjlighet till förtursförklaring i domstol införs och att bestämmelser om detta tas in i en ny lag. Rättsverkan av förtursförklaring ska vara att målet eller ärendet prioriteras framför andra mål eller ärenden i domstolen som saknar förturskaraktär. Förtursförklaringen ska gälla i domstolen till dess att målet eller ärendet har avgjorts. Genom att anvisa ett ändamålsenligt prövande organ, skapa enkla och flexibla förfaranderegler samt låta prövningen ske i en instans anser regeringen att det är möjligt att skapa en resurseffektiv prövning av ansökningar om förtursförklaring som inte belastar den dömande verksamheten. När det gäller risken för missbruk bedömer regeringen den som liten men avser att följa hur möjligheten att ansöka om förtursförklaring kommer att användas.

Enskilda parter i domstol ska enligt förslaget ha rätt att ansöka om förtursförklaring. Ansökan ska kunna göras beträffande alla typer av mål och ärenden i de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Marknadsdomstolen, Arbetsdomstolen och Patentbesvärslagen.

En ansökan om förtursförklaring ska enligt förslaget bifallas, om handläggningen av målet eller ärendet oskäligt har fördröjts. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas hur komplicerat målet eller ärendet är, hur parterna agerat under förfarandet, hur myndigheterna och domstolarna handlagt målet eller ärendet samt sakens betydelse för sökanden.

I propositionen föreslås vidare att ärenden om förtursförklaring ska avgöras av domstolschefen samt att en ansökan om förtursförklaring ska vara skriftlig och handläggas skyndsamt. Beslut i ärenden om förtursförklaring ska enligt förslaget inte få överklagas.

Motionen

I motion Ju27 (s, v, mp) begärs att propositionen avslås. Motionärerna pekar på att flera tunga remissinstanser menar att ansökningar om förtur innebär extra administration och att en begäran om förtur kan missbrukas eller i vart fall brukas i hög utsträckning. Med den ekonomiska situation

som domstolarna har är det enligt motionärerna förutsägbart att en förtursförklaring leder till mer begränsade resurser i andra mål. Motionärerna anför vidare att en begäran om förtur torde ha större framgång om den görs av någon som har juridisk kunskap och att den som inte har denna kunskap eller juridiskt biträde därmed kommer i ett sämre läge.

Utskottets ställningstagande

Under senare år har en rad åtgärder genomförts som syftar till att skapa förutsättningar för att verksamheten vid Sveriges Domstolar ska kunna bedrivas effektivt och med hög kvalitet. Häribland kan nämnas att riksdagen 2005 beslutade om en rad förändringar av rättegångsreglerna (prop. 2004/05:131 En modernare rättegång, EMR). De nya reglerna, som trädde i kraft den 1 november 2008, ger möjlighet till bättre utnyttjande av modern teknik och skapandet av en mer ändamålsenlig hovrättsprocess. Vidare har flera förändringar genomförts som syftar till att skapa en modernare och bättre fungerande tingsrättsorganisation. När det gäller länsrättsorganisationen behandlades den nyligen av riksdagen i propositionen En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans. Propositionen antogs av riksdagen (prop. 2008/09:165, JuU23, rskr. 130) Lagändringarna träder i kraft den 15 februari 2010. Flera förändringar har också genomförts när det gäller rekryteringen av domare i syfte att säkerställa att domstolarna även i framtiden ska kunna rekrytera de allra skickligaste och för yrket mest lämpade juristerna.

I propositionen redogörs för pågående lagstiftningsarbete: en ny delgivningslag övervägs liksom ändringar i bl.a. rättegångsreglerna för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Utskottet vill också framhålla att det har tillskjutits medel till Sveriges Domstolar för att möta den ökade tillströmningen av mål till domstolarna, korta handläggningstiderna och säkerställa kvaliteten i den dömande verksamheten.

Trots det ovan anförda finns det dock, som regeringen påpekar, skäl att överväga ytterligare åtgärder för att förebygga och motverka långsam handläggning. Enligt utskottets uppfattning utgör regeringens förslag om en lag om förtursförklaring en sådan åtgärd, och utskottet anser att den är ägnad att stärka den enskildes ställning i domstolsförfarandet.

När det gäller de farhågor som framförs i motionen om att förfarandet ska bli resurskrävande och att möjligheten att ansöka om förtursförklaring ska missbrukas ställer sig utskottet bakom vad regeringen anför. Genom att på det sätt som föreslås i propositionen anvisa ett ändamålsenligt prövande organ, skapa enkla och flexibla förfaranderegler samt låta prövningen ske i en instans anser utskottet att det är möjligt att skapa en resurseffektiv prövning av ansökningar om förtursförklaring som inte belastar den dömande verksamheten. När det gäller risken för missbruk bedö-

mer även utskottet den som liten. Det är dock som regeringen anför angeläget att följa hur möjligheten att ansöka om förtursförklaring kommer att användas.

Utskottet tillstyrker med det anförda förslaget till lag om förtursförklaring i domstol samt avstyrker motionen.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Förtursförklaring i domstol (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Kerstin Haglö (s), Mehmet Kaplan (mp) och Alice Åström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om förtursförklaring i domstol. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju27 och avslår proposition 2008/09:213.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens förslag har allvarliga brister. Regeringen, som länge visat passivitet när det gäller den ekonomiska situation i vilken rättsväsendet befinner sig, hanterar nu situationen helt fel. I stället för att balansera underskotten i rättsväsendet föreslås en ny regel som riskerar att leda till ännu längre handläggningstider och till olikhet inför lagen.

Flera tunga remissinstanser menar att ansökningar om förtur innebär extra administration. Remissinstanserna påpekar också att en begäran om förtur kan komma att missbrukas eller i vart fall brukas i hög utsträckning. I så fall innebär varje sådan begäran ytterligare belastning och ännu längre handläggningstider. Det är dessutom oklart hur förtursförklaringar ska förhålla sig till varandra då de sannolikt kommer att meddelas på domstolar med stora balanser. Med den ekonomiska situation domstolarna har är det förutsägbart att en förtursförklaring leder till mer begränsade resurser i andra mål. Det innebär alltså att äldre mål och ärenden kan komma att få stå tillbaka till förmån för yngre mål. Eftersom begäran om förtur torde ha större framgång om den görs av någon som har juridisk kunskap, innebär en sådan ordning att den som inte har denna kunskap eller juridiskt biträde kommer i ett sämre läge. En sådan ordning vore inte tillfredsställande och kan närmast betraktas som att likhet inför lagen inte gäller i domstolarna.

Med hänvisning till den kritik som framkommit anser vi att förslaget om förtursförklaring i domstol bör avslås.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:213 Förtursförklaring i domstol:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om förtursförklaring i domstol

Följdmotionen

2008/09:Ju27 av Margareta Persson m.fl. (s, v, mp):

Riksdagen avslår förslaget om lag om förtursförklaring i domstol.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om förtursförklaring i domstol

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Om handläggningen av ett mål eller ärende har oskäligt fördröjts, ska domstolen efter skriftlig ansökan från en enskild part förklara att målet eller ärendet ska handläggas med förtur i domstolen (förtursförklaring).

Vid bedömningen av om handläggningen har oskäligt fördröjts ska det särskilt beaktas

1. hur komplicerat målet eller ärendet är,
2. hur parterna agerat under förfarandet,
3. hur myndigheter och domstolar handlagt målet eller ärendet, och
4. sakens betydelse för sökanden.

En ansökan om förtursförklaring ska handläggas skyndsamt.

2 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.